

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Кафедра філософії, політології та психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

д.ф.н., професор Харченко Ю.В.
«27» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ

Спеціальність/напрямок: 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
Спеціалізація: 015.39 Професійна освіта (Цифрові технології)
Освітньо-професійна програма: Професійна освіта (Цифрові технології) зі спеціальності 015 Професійна освіта (Цифрові технології) галузі знань 01 Освіта /Педагогіка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Факультет: фізико-математичний
форма навчання денна

Б.ПІ.ОК 1

2021 – 2022 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія» для студентів спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), 015.39 Професійна освіта (Цифрові технології).

Розробник: доцент, кандидат психологічних наук Ржевська-Штефан З.О.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії, політології та психології

Протокол від 27 серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри
доктор філософських наук, професор

Харченко Ю.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань <u>01. Освіта/Педагогіка</u>	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>«Вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистості»</i> · - 1 семестр.	Спеціальність: <u>01015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)</u> <u>5.39 Професійна освіта (Цифрові технології)</u>	Рік підготовки	
		1-й	
Загальна кількість годин – 135		Семестр	
		1-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Рівень вищої освіти: бакалавр	20 год.	18 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	16 год.
		Самостійна робота	
		29 год.	26 год.
		Індивідуальні завдання:	
		10 год.	
		Вид контролю:	
		залік	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Психологія» є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема: опанування системи знань про закономірності психічного розвитку та становлення особистості на різних етапах її життя.

Метою курсу «Психологія» є формування у студентів системи знань про психологічні особливості людини як об'єкта педагогічної та суб'єкта навчальної діяльності, розуміння ними складного психічного і духовного життя дитини, формування загальної психологічної культури та компетентності студентів, сприяння процесу самовдосконалення і самовиховання майбутніх учителів як фахівців-професіоналів.

Завдання курсу:

- розкрити специфіку психологічної науки, ознайомити студентів з основними етапами становлення психологічної науки та основними її розділами;
- сформулювати наукове уявлення про сутність психіки і свідомості, їх функцій і структур, а також про закономірності психічного розвитку людини;
- ознайомити студентів із сутністю психічних процесів, станів та властивостей людини, розкрити їх індивідуально-психологічні особливості;
- розкрити сутність структури особистості, її самосвідомості та джерел мотивації до діяльності;
- сформулювати у студентів систему наукових знань про віковий розвиток особистості, про організацію навчально-виховного процесу з урахуванням специфіки вікового розвитку учнів;
- сприяти набуванню знань майбутніх педагогів про ефективні способи психолого-педагогічного впливу та стратегії конструктивної взаємодії з учнями, розкрити можливості застосування цих знань в умовах організованого навчально-виховного процесу;
- навчити студентів практично володіти психологічними методами діагностики рівня психічного розвитку школяра;
- підготувати студентів до навчально-дослідницької роботи, що виявлятиметься в написанні ними курсових і дипломних робіт.
- сформулювати у майбутніх вчителів переконання про доцільність і корисність отриманих знань з психології та набутих вмінь у практичній роботі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі **компетентності**:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, у галузі освіти

та цифрових технологій, що передбачає застосування теорій та методів педагогічних та комп'ютерних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю.

Загальні компетентності:

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 08. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

ФК 14. Здатність керувати навчальними/розвивальними проектами.

ФК 15. Здатність спрямовувати здобувачів освіти на прогрес і досягнення.

Загальні компетентності з Професійного стандарту «Педагог професійного навчання» (ЗКПС)

ЗКПС 6. Здатність виявляти лідерські якості.

ЗКПС 9. Здатність запобігати конфліктним ситуаціям.

Програмні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки здобувача вищої освіти

ПРН 01. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів.

ПРН 04. Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.

ПРН 05. Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.

ПРН 08. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

ПРН 10. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук (відповідно до спеціалізації) на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою.

ПРН 11. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу.

ПРН 13. Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.

ПРН 14. Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації

до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

ПРН 15. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

ПРН 20. Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

ПРН 21. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

ПРН 25. Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи загальної психології.

Тема 1. Психологія як наука. Психіка і свідомість.

Психологія як наука та навчальна дисципліна. Огляд історії виникнення та становлення психології. Предмет та завдання психології на сучасному етапі розвитку суспільства. Джерела психологічних знань. Поняття про побутову та наукову психологію. Поняття психіки, її функції та структура. Психіка і мозок. Рівні вияву психіки людини. Диференціація свідомих та неусвідомлюваних аспектів психіки людини.

Тема 2. Пізнавальні психічні процеси: чуттєве пізнання (відчуття та сприймання), пам'ять.

Чуттєве та раціональне пізнання. Взаємозв'язок пізнавальних психічних процесів. Види відчуттів. Особливості сприймання. Види пам'яті: механічна, логічна, сенсорна, короткочасна, оперативна, довготривала. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Умови ефективного запам'ятовування.

Тема 3. Пізнавальні психічні процеси: раціональне пізнання.

Мислення та уява: умови виникнення та розвиток в онтогенезі. Види мислення. Логічні операції. Види уяви. Індивідуальні особливості пізнавальних психічних процесів.

Тема 4. Увага.

Увага як стан свідомості, її функції та фізіологічні основи. Види уваги за спрямованістю та активністю свідомості: внутрішня та зовнішня увага, мимовільна, довільна та післядовільна увага. Статичні та динамічні властивості уваги. зосередженість, стійкість, обсяг, переключення, розподіл уваги, неуважність, розсіяність уваги. Проблема неуважності, її причини та способи подолання.

Тема 5. Емоції та почуття.

Поняття про емоційну (афективну) сферу психіки, її функції. Емоції, почуття, афекти, настрої, пристрасті, фрустрація. Взаємозв'язок афективної сфери з іншими проявами психіки людини: зв'язок емоцій та потреб. Емоції та почуття, їх диференціація. Фізіологічні основи переживання емоцій та почуттів, їх вісцеральні та експресивні прояви. Види емоцій та почуттів. Регуляція

негативних емоційних станів.

Тема 6. Воля.

Поняття про волю, вольове зусилля. Функції волі: спонукальна та гальмівна. Вольові дії: мимовільні, довільні, прості та складні. Структура складної вольової дії. Розвиток волі в онтогенезі. Проблеми розвитку та формування волі. Вольова саморегуляція.

Тема 7. Мотивація.

Поняття «мотивація», «мотив», «потреба». Внутрішня та зовнішня мотивація та її вплив на результат діяльності. Мотивація досягнення успіху та мотивація уникнення невдачі. Основні причини низького рівня мотивації: відсутність розуміння смислу діяльності для себе та неадекватна самооцінка і страх невдачі. Вплив характеру взаємодії з дорослим на розвиток мотивації досягнення успіху або мотивації уникнення невдачі.

Тема 8. Особистість. Диференціація та співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність». Психологічна структура особистості за А.В.Петровським та К.К.Платоновим. Спрямованість особистості. Типи спрямованості. Самосвідомість особистості та «Я-концепція» особистості.

Тема 9. Індивідуально-типологічні особливості особистості: Темперамент.

Поняття про темперамент. Основні теорії темпераменту. Зв'язок між типом нервової системи і темпераментом. Характеристика типів темпераменту. Роль, яку темперамент відіграє у діяльності людини. Враховування темпераменту у вихованні зростаючої особистості.

Тема 10. Індивідуально-типологічні особливості особистості: Характер та здібності.

Поняття про характер. Структура характеру, основні риси типового характеру. Характеристика акцентуацій характеру. Особливості виховання та формування характеру. Поняття про здібності. Прояв здібностей у діяльності людини. Класифікація видів здібностей. Диференціація понять «здібності», «задатки», «обдарованість», «талант», «геніальність».

Розділ 2. Основи вікової та педагогічної психології.

Тема 11. Психічний розвиток і навчання.

Поняття про психічний розвиток. Рушійні сили психічного розвитку. Види протиріч, що спонукають до розвитку. Фактори психічного розвитку. Психічний розвиток і навчання. Зони розвитку: актуального та найближчого. Поняття про вік та вікову періодизацію психічного розвитку. Вікова періодизація Д.Б. Ельконіна. Вікова періодизація Е. Еріксона.

Тема 12. Психологія дошкільного дитинства.

Особливості психічного розвитку дитини в період немовляти. Розвиток дитини в ранньому віці. Психічний розвиток дитини у дошкільному віці. Враховування вікових особливостей в навчанні дошкільників в групах раннього розвитку.

Тема 13. Молодший шкільний вік.

Психологічна готовність дитини до навчання у школі. Загальна характеристика ситуації розвитку молодших школярів. Розвиток психічних

процесів у молодшому шкільному віці. Формування особистості молодшого школяра. Врахування вікових особливостей в навчанні та вихованні.

Тема 14. Підлітковий вік.

Загальна характеристика ситуації та особливостей розвитку підлітка. Криза тринадцяти років. Стосунки підлітків з однолітками та дорослими. Розвиток пізнавальних психічних процесів підлітків. Формування особистості підлітка. Врахування вікових особливостей в навчанні та вихованні.

Тема 15. Старший шкільний вік.

Соціальна ситуація розвитку старшокласників. Розумовий розвиток у ранньому юнацькому віці. Особливості особистісного розвитку в ранньому юнацькому віці. Криза самовизначення 17 років. Врахування вікових особливостей в навчанні та вихованні.

Тема 16. Основи психології учіння.

Розмежування понять «научіння», «учіння», «навчання», «учбова діяльність». Види учіння, структура учіння. Психологічний зміст поняття «учбова діяльність» та її характеристики: мотивація, учбова задача, учбова дія, контроль та самоконтроль, оцінка та самооцінка. Проблеми мотивації учіння.

Тема 17. Основи психології навчання.

Поняття про навчання та його психологічні механізми. Структура навчання. Види і форми навчання. Традиційне та інноваційне навчання. Проблема неуспішності, її причини, шляхи подолання та попередження.

Тема 18. Основи психології виховання.

Психологічні механізми виховання. Виховний вплив та його ефективність. Вікові особливості виховання. Індивідуальний підхід у вихованні. Мотиви «поганої» дисципліни за Дрейкурсом. Стратегії термінового припинення «поганої» поведінки та стратегії її попередження.

Тема 19. Педагогічне спілкування.

Стили педагогічного спілкування. Шкільний конфлікт. Основні стилі поведінки при розв'язанні конфлікту. Шляхи попередження конфліктів. Стратегії конструктивного виходу з конфлікту. Булінг: стратегії подолання та профілактики.

Тема 20. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога.

Сутність педагогічної діяльності: мета, предмет, об'єкт, мотиви, продукт та результат педагогічної діяльності. Рівні продуктивності педагогічної діяльності. Професійно важливі якості педагога. Стили педагогічної діяльності. Професійне вигорання педагогів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин денна форма					
	у с ь о г о	л е к ц ії	п р а к т .	к о н с.	і н д .	С Р С
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Основи загальної психології						
Тема 1. Психологія як наука. Психіка і свідомість	7	2	2		-	3
Тема 2. Пізнавальні психічні процеси: чуттєве пізнання (відчуття та сприймання), пам'ять.	6	2	1		-	3
Тема 3. Пізнавальні психічні процеси: раціональне пізнання.	6	2	1		-	3
Тема 4. Увага.	6	2	2		-	2
Тема 5. Емоції та почуття.	7	2	2		-	3
Тема 6. Воля.	7	2	2		-	3
Тема 7. Мотивація.	7	2	2		-	3
Тема 8. Особистість.	7	2	2		-	3
Тема 9. Індивідуально-типологічні особливості особистості: темперамент.	7	2	2		-	3
Тема 10. Індивідуально-типологічні особливості особистості: характер та здібності.	5	2	-		-	3
Разом за розділом І	65	20	16		-	29
Розділ 2. Основи вікової та педагогічної психології						
Тема 11. Психічний розвиток і навчання.	6	2	-		-	4
Тема 12. Психологія дошкільного дитинства.	6	1	2		-	3
Тема 13. Молодший шкільний вік.	6	1	2		-	3
Тема 14. Підлітковий вік.	7	2	2		-	3
Тема 15. Психологія ранньої юності	6	2	2			2
Тема 16. Основи психології учіння.	6	2	2		-	2
Тема 17. Основи психології навчання.	6	2	2		-	2
Тема 18. Основи психології виховання.	6	2	2		-	2

Тема 19. Педагогічне спілкування.	6	2	2		-	2
Тема 20. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога.	5	2	-			3

Разом годин за розділом II	60	18	16		-	26
ІНДЗ						
ІНДЗ	10	-	-	-	10	-
Усього годин	135	40	30		10	55

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Психологія як наука. Психіка і свідомість.	2
2.	Пізнавальні психічні процеси: чуттєве пізнання (відчуття та сприймання), пам'ять.	1
3.	Пізнавальні психічні процеси: раціональне пізнання.	1
4.	Увага.	2
5.	Почуття та емоції.	2
6.	Воля.	2
7.	Мотивація.	2
8.	Особистість.	2
9.	Індивідуально-типологічні особливості особистості.	2
10.	Психологія дошкільного дитинства.	2
11.	Молодший шкільний вік.	2
12.	Підлітковий вік.	2
13.	Психологія ранньої юності	2
14.	Основи психології учіння.	2
15.	Основи психології навчання.	2
16.	Основи психології виховання.	2
17.	Педагогічне спілкування.	2
	Разом	32

6. Теми лабораторних занять

(не передбачено)

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1.	Психологія як наука. Психіка і свідомість.	3
2.	Пізнавальні психічні процеси: чуттєве пізнання (відчуття та сприймання), пам'ять.	3
3.	Пізнавальні психічні процеси: раціональне пізнання.	3
4.	Увага.	2
5.	Почуття та емоції.	3
6.	Воля.	3
7.	Мотивація.	3
8.	Особистість.	3
9.	Індивідуально-типологічні особливості особистості. Темперамент.	3
10.	Індивідуально-типологічні особливості особистості. Характер та здібності.	3
11.	Психічний розвиток і навчання.	4
12.	Психологія дошкільного дитинства.	3
13.	Молодший шкільний вік.	3
14.	Підлітковий вік.	3
15.	Психологія ранньої юності	2
16.	Основи психології учіння.	2
17.	Основи психології навчання.	2
18.	Основи психології виховання.	2
19.	Педагогічне спілкування.	2
20.	Психологічний аналіз професійної компетентності педагога.	3
	Разом	55

8. Індивідуальні завдання

ІНДЗ з психології спрямоване на вивчення студентом своїх індивідуально-психологічних особливостей і того, як вони впливають на його навчально-професійну діяльність.

Завдання передбачає виконання ряду психодіагностичних методик, які виконуються студентом протягом всього семестру на практичних заняттях та під час виконання домашніх завдань. В кінці семестру студент проводить узагальнення проведених психодіагностик і оформлює їх у вигляді звіту.

9. Методи навчання

Лекції з використанням мультимедійних презентацій, відеозаписів, бесіда, дискусія, аналіз конкретних ситуацій, розв'язування психологічних задач та тестових завдань, інтерактивні методи.

10. Методи контролю

Поточний контроль: усне опитування, тестовий контроль.

Підсумковий контроль з курсу: підсумковий тестовий контроль, виконане письмово ІНДЗ, залік, екзамен.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час аудиторних занять, консультацій, організації самостійної роботи у формі контролю навчального матеріалу запланованого на самостійне опрацювання.

Оцінка за ІНДЗ виставляється на основі перевіреного викладачем звіту про виконану роботу.

11. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Залік (I семестр)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання								СРС	Контрольна робота	ІНДЗ	Сума
Розділ 1											
T1	T2- T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9 - T10	40	16	20	100
3	3	3	3	3	3	3	3				
24											

T1, T2 ... T10 – теми розділів.

Екзамен (II семестр)

Поточне тестування та самостійна робота										Екзамен	Сума	
Розділ 2								СРС	Контрольна робота			Разом
T 11- T 12	T 13	T 14	T 15	T 16	T 17	T 18	T 19- T 20			27	9	
3	3	3	3	3	3	3	3					
24												

T11, T12 ... T20 – теми розділів.

Критерії оцінювання знань

Робота на практичному занятті оцінюється максимально у 3 бали (3*8=24 балів). Критерії нарахування балів:

3 бали – студент приймає активну участь в усіх видах роботи на практичному занятті, демонструє глибоке знання теоретичного матеріалу, виявляє вміння аналізувати психічні явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, пояснює онтогенез психічних процесів, емоційно-вольової сфери, індивідуально-психологічних властивостей тощо.

2 бали – студент приймає достатньо активну участь в практичному занятті (проте не у всіх видах роботи), демонструє достатні, проте не досить глибокі знання теоретичного матеріалу. Може наводити приклади, коментувати психічні явища, проте є незначні труднощі у розумінні системних зв'язків.

1 бал - студент приймає участь в практичному занятті, проте його

активність має характер пасивного слухання відповідей однокласників та епізодичних коментарів, з яких видно, що студент розуміє теоретичний матеріал. При виконанні практичних завдань не дотримується послідовності аналізу, допускає помилки, потребує допомоги викладача.

Виконання завдань самостійної роботи - тестові контролю до теми оцінюються максимально в 4 бали за завдання до певної теми модуля. Враховується самостійність, якість, повнота, вчасність виконання завдання.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – оцінюється в 20 балів. При цьому враховується те, наскільки в повному об'ємі виконане завдання, його зміст, оформлення, вчасність.

Контрольні роботи – максимальна кількість балів – 16 – I семестр, 9 балів - II семестр. Для проведення контрольних робіт розроблено тестові контрольні завдання.

Підсумковий контроль у I семестрі проводиться у формі диференційованого заліку в останній тиждень семестру. Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів:

- поточного контролю на практичних заняттях (максимальна кількість балів 24 за семестр);
- виконання самостійної роботи до кожної теми (максимальна кількість балів – 40 за семестр);
- виконання контрольних робіт (максимальна кількість балів – 16);
- за виконане ІНДЗ (максимальна кількість балів – 20).

Підсумковий контроль у II семестрі проводиться у формі екзамену, який передбачає усні відповіді студентів. Максимальна кількість балів – 40.

Білет з психології містить три питання. Перше питання білету відповідає темам "вікової психології", друге питання - "педагогічної психології". Ці питання передбачають послідовне та змістовне відтворення теоретичних знань з певної теми. Максимальна кількість балів – 20.

Третє питання білету передбачає демонстрування студентами психологічних знань прикладного характеру, що лежать в основі психологічної компетентності вчителя. Максимальна кількість балів – 20.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	--	---

12. Рекомендована література

Основна

1. Ржевська-Штефан З.О., Ключек Л.В., Уличний І.Л. Основи психологічних наук. Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів ВНЗ// Кіровоград: РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2019. – 302 с.
2. Практикум з психології : психодіагностичні методики для самопізнання / упорядник Періг І.М. – Тернопіль : СМП «Тайп», 2017. – 116 с.

Допоміжна

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К.: ІЗМН МО України, 1998. – 204 с.
2. Вікова і педагогічна психологія: Навч. Посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К.: Каравела, 2006. – 344 с.
3. Вікова психологія / Під ред. Г.С.Костюка.- К.: Рад. школа, 1976.- 272 с
4. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник – К.: Либідь. 2005. – 400с.
5. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс [текст] навч. посіб. / Т.В. Дуткевич. – К: Центр учбової літератури, 2016. – 388с.
6. Іонов І.А. Фізіологія вищої нервової діяльності (ВНД): навчальний посібник/ І.А Іонов, Т.Є. Комісова, А.В. Мамотенко, С.О. Шаповалов, Сукач О.М. Теремецька Н.Ф Катеринич О.О. – Х.: ФОП Петров В.В., – 2017. – 143с.
7. Максименко С.Д. Загальна психологія. Видання 3-є, перероблене та доповнене. Навчальний посібник. –К.: Центр учбової літератури, 2010. – 288с.
8. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т.]. – К.: Форум, 2002.
9. Савчин М.В. Педагогічна психологія: Навч. посібник – К.: Академвидав, 2007. – 427 с.
10. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 360с.
11. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
12. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Загальна психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
13. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А.. Педагогічна психологія. Навч. посіб. – Київ «Центр учбової літератури», 2012. – 168 с.
14. Усе про мотивацію / уклад. А. Г. Дербеньова. — Х. : Вид. група «Основа», 2012. — 207с.

13. Інформаційні ресурси

1. Булінг у школі: чому українські діти такі жорстокі?
<https://www.bbc.com/ukrainian/features-44425003>

2. Кондратенко Л.О. Психологія первинної шкільної неуспішності: монографія/ Кондратенко Л.О. – Чернігів: Десна Поліграф, 2017. – 488 с.
http://lib.iitta.gov.ua/709374/1/kondratenko_kniga_488str.pdf
3. Перевірте роботу вашого мозку за кілька секунд.
http://tsikavapsyhologiya.blogspot.com/2015/01/blog-post_24.html
4. Протидія булінгу <http://ilt.multycourse.com.ua/ua/page/22/103>
5. Психологічні причини неуспішності
<https://osvita.ua/school/method/psychology/3482/>
6. Розлад дефіциту уваги та гіперактивності: що потрібно знати батькам і вчителям. <https://nus.org.ua/view/rozlad-defitsytu-uvagy-ta-giperaktyvnosti-shho-potribno-znaty-batkam-i-vchytelyam/>
7. Тест онлайн на визначення домінуючої півкулі і стилю навчання <https://psyttests.org/cognitive/solatN-run.html>
8. Чути себе: як боротись з професійним вигоранням у вчителів.
<https://nus.org.ua/articles/chuty-sebe-yak-borotys-z-profesijnym-vygorannjam-u-vchyteliv/>
9. Як подолати дитячий негативізм? <https://dnz15pazlik.vn.ua/blog/yak-podolaty-dytyachyy-negatyvizm-slova-yakymy-varto-zaminyty-zvychni-zauvazhennya-v-storonu>
10. Як перевірити, чи готова дитина до школи. <https://nus.org.ua/view/yak-pereviryty-chy-gotova-dytyyna-do-shkoly/>